

Riddarholmskyrkan.

I morgonens strålande guldglans, i aftonens purprade skimmer anlända år efter år, så länge den korta nordiska sommaren varar, ja äfven sedan den första vackra hösten spridt gulnade blad kring gator och torg, tusentals främlingar från när och fjärran för att beundra Mälardrottningens skönhet, där hon ligger inramad mellan glittrande vatten, och färgskiftande skogshöjder. Och främlingarna, som komma, äro icke blott från våra egna aflägsnare bygder, utan äfven långt från södern och det stora landet väster om Atlanten, för att se de rika framsteg, civilisation och industri förunnat åt vårt idoga och vakna folk, men icke så få styra också kosan hit för att lyssna till de sånger och sägner, våra stora minnesmärken hviska om. Så kunna vi då för en gång följa med den intresserade turistskara, som styr stegen förbi vårt gamla

riddarhus och vidare åt Ridдарholmen, öfverallt omgifven af de gamla grånade adelspalatsen från vår storhetstid. Men främst bland alla byggnader där tilldrager sig ovedersägligen Sveriges Pantheon, konungarnas och hjältarnas grafvar, uppmärksamheten. Låtom oss träda därin stilla, vördnadsfullt, med blottade hufvuden under den urgamla gråmunkekyrkans låga och tryckta hvalf. Vi vandra bland idel stora, heliga minnen och från pelarnes och fönsterhvalfvens krön vaja halfmultnade segerfanor och relikier, hvilka tala sitt tysta, men mäktiga språk. Och själfva golfvet vi trampa, består af idel nötta grafstenar, täckande benen af män från långt försvunna tider. Men för den ytlige betraktaren fästes uppmärksamheten naturligtvis främst vid kungagrifterna och vid stoftet som förvaras i de blankslipade marmorsarkofagerna samt vid de gyllne kistorna, hvilka stå uppställda i de matt upplysta kryptorna.

Till vänster från altaret hafva vi sålunda Gustavianska grafkoret, hvarest ögat främst fångslas af troshjältens, den store Gustaf Adolfs hvilorum, där han sofver, omgifven af segerfanor från Breitenfelds och Lützens slagfält. Midt emot hafva vi det stolta Karolinska, med Kung Karl XII, där han hvilar under den gyllene lejonhuden, under det att fadern, den store rikshushållaren, och farfadern, den snillrike politiske stordrömmaren, slumra i kryptan därunder. Vår egen tids kungaätt har fått sitt hviloläger

snedt emot, bredvid det Gustavianska koret. Ofvan hvalfvet hvilat stamfadern själf efter sin bragdrika och märkliga lefnadssaga. Att dödens skördar inom åttan varit rika se vi af mängden af purpur- och guldfransade kistor, hvilka här gömmas nere i hvalfvet under täcken af rosor och sommarens sköna blomster. Stum vandrar man här under det stolta sagobilder draga förbi själenes öga och man tycker sig ännu förnimma det ekolknande ljudet af trummors hvirflar och trumpeters smattrande från de slagfält, historien skildrat i glänsande drag.

Men hjältesagorna äro slut, här är allt blott stoft, det är endast minnet som lefver, väckande och manande för nya tidens barn.

Bland de minnen från Riddarholmskyrkan, hvarom jag själf har en erinring, finnas några, som jag här vill skildra.

År 1859 hade vår store häfdatecknare Anders Fryxell hos konung Carl XV hemställt om öppnandet af Carl XII kista för att i historiens intresse söka utröna, huruvida det dödande skottet afskjutits från fästningen eller af en lömsk mördarehand. Carl XV, själf varm beundrare af hjältekonungens minne, biföll gärna denna begäran och dagen för undersökningen utsattes till den 31 augusti 1859.

Att närvara vid den högtidliga handlingen kallades excellensen Louis de Geer, statsrådet Gripenstedt, utrikesministern greve Manderström, riksmarskalken greve Löwenhielm, riks-

antiquarien Hildebrand samt professorerna Anders Retzius, Vincent Lundberg m. fl. läkare och vetenskapsmän. Själftva öppnandet af kistan skulle verkställas af några af slottets betjäning och handverkare.

Jag, som genom en af de förstnämnda lyckades komma in på en undanskymd plats, njöt naturligtvis med en tolfårings fröjd af att få vara med om en så ovanlig händelse. Alla voro upptagna af den viktiga handlingen och när kistlocken voro aflyftade passade en af betjäningen på och upplyfte mig, så att jag på afstånd fick kasta en blick på hjältekonungens stoft. Han låg där med ansiktet gult som pergament, med en djärf profil, munnen något halföppen och med vissnad lager virad kring den stolta pannan. Min »upphöjelse» varade dock endast några ögonblick, sedan nedsattes jag åter och doldes bakom betjäningen. Allt hvad jag hörde var blott en sakta, men liflig diskussion mellan de höge och lärde herrarna, huruvida ett lönnmord eller olycksskott förelåge, något som jag för min del än i dag förmodar att herrar vetenskapsmän och historici stå lika tveksamma om. Sedan protokollet undertecknats af de förnämsta af de närvarande och till sist en lock af den döde hjältens hår blifvit afklippt *) återställdes kistan i sitt ursprungliga

*) Locken förvaras i Nationalmusei historiska samlingar.

skick. Alla aflägsnade sig tysta och högtidliga ur kyrkan, men resultatet föranledde sedermera en ytterst intressant debatt inom svenska läkarsällskapet.

Så minnes jag en tidig höstmorgon år 1884. Det var i dagningen som en kronoångare sakta nalkades Riddarholmshamnen och lade till nedanför Gymnasiegränden, där den mottogs af Sveriges kronprins, Gustaf, riksmarskalken grefve Sparre samt några flere, tillhörande hofvet, alla civilklädda. Sedan landgången lagts ut, buro flottans matrosar i land trenne mörka kistor, hvaraf den sista syntes innehålla ett barns stoff. Tåget skred sakta fram i arla morgonljusning uppför gränden och vidare in genom södra kyrkoporten, där det mystiska liktåget möttes af pastor primarius Fehr. Sakta buro matroserna sina bördor vidare genom templet och stannade först vid gustavianska grafkoret i hvilket de nedburo kistorna, som placerades strax till höger på för dem iordningställda katafalker. Pastor primarius höjde sin malmrika stämman och hälsade i milda och hjärtevarma ord Vasaättlingarna åter till fädernejorden efter 75-årig landsflykt och vigde deras hemförda stoff till evig frid i fädernas griftehvalf.

Jag behöfver väl icke nämna att det var Gustaf IV Adolfs, prinsens af Vasa och dennes lille sons lik, som på kronprinsessan Victorias hemställan och med konung Oscars frisinna-

tillstädjan på så sätt återbördades till stamförvandternas hvilorum.

Men ingen skald strängade vid detta tillfälle sin lyra för att med milda ackorder hälsade landsflyktige Vasadrottens hemkomst i half-ljus morgon. Ämnet hade dock varit lämpligt, men alla lyrans strängar hade visst vid det tillfället blifvit rostiga.

Till sist minnes jag en solig eftermiddag sommaren 1888, då världskongressen af K. F. U. M. under sin vistelse här samlades i Tyska kyrkan för att efter luthersk gudstjänst tåga hän till Riddarholmskyrkan för att hylla den store troshjältens, som stupade vid Lützen, stoft. Det långa tåget, bestående mest af grånade män, skred sakta in under tempelhvalfven. I spetsen syntes kongressens president grefve Stromberg och vid hans sida tyska kyrkans herde pastor Kaiser. Gustavianska grafkoret fylldes till sista plats af främlingarna från Tysklands flesta trakter. Hufvudena blottades och kyrkoherde Kaiser höll ett anslående tal, hvori han tackade Gustaf den stores minne för den trosfrihet, som nu under århundraden härskat i hans fädernesland. Härpå framträdde grefve Stromberg, knäföll vid sarkofagen och nedlade vid dess fot en jättekrans af lager med band i de tyska färgerna, med ett vördnadsfullt tack från alla Tysklands protestanter. Till sist dånade under hvalfven Luthers härliga psalm »Vår Gud är oss en väldig borg», hvarpå alla aflägsnade sig stilla

och högtidligt i den höga stämning besöket medfört.

Åh ja — stämning gifves åt litet hvar vid ett besök bland grifterna i det gamla templet.
